

wykształconego człowieka o przyrodniczo-geograficznych zainteresowaniach. Liczne schematy, diagramy, mapy, a zwłaszcza celowo dobrane i dobrze reprodukowane zdjęcia fotograficzne ożywiają tekst i znakomicie ułatwiają zrozumienie treści. Wśród odbiorców książki powinni się znaleźć przede wszystkim studenci biologii środowiskowej, ale niewątpliwie zainteresuje ona wszystkich przyrodników.

Ewa Symonides

Numata M. (Red.) 1979 — Ecology of grasslands and bamboolands in the world — VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, ss. 299.

Szeroko rozumiane zbiorowiska trawiaste od lat stanowią obiekt intensywnych badań prowadzonych na całym świecie, a skoncentrowanych przede wszystkim na zagadnieniach produktywności ekosystemów trawiastych i sposobach ich użytkowania oraz na metodach podnoszenia produkcji pierwotnej. Właśnie z tego zakresu, m.in. dzięki Międzynarodowemu Programowi Biologicznemu, ukazało się szereg interesujących syntez. Recenzowana książka prezentuje natomiast inne, bo fundamentalne zagadnienia ekologii omawianych zbiorowisk, nie mające bezpośrednio styczności z zadaniami ekologii stosowanej. Jest ona zbiorowym studium, napisanym przez 16 autorów z kilku krajów (Argentyny, Australii, Japonii, Kanady, Republiki Federalnej Niemiec, Stanów Zjednoczonych i Związku Radzieckiego) z inicjatywy i przy współudziale znanego japońskiego ekologa — Makoto Numaty. Zawiera przegląd i charakterystykę wszystkich ważniejszych formacji i zbiorowisk trawiastych na kuli ziemskiej wraz ze szczegółowym przedstawieniem geograficznego rozmieszczenia, a także wnikliwą analizą klimatu i gleb na obszarach ich występowania. Dostarcza wartościowych danych o ekologii, syntaksonomii i produktywności zbiorowisk trawiastych oraz zasięgach i ekologii ich najważniejszych komponentów.

„Grassland” jest, jak wiadomo, pojęciem wysoce nieprecyzyjnym tak co do treści, jak i zakresu. Dobrze więc, że kwestie terminologiczne i klasyfikacja szeroko ujętych „zbiorowisk trawiastych” znalazły się we wstępie książki, napisanym przez jej redaktora — M. Numatę. Proponuje on wielopłaszczyznowy podział „grasslands” według kilku jasno sprecyzowanych kryteriów; przytacza ponadto klasyfikację opracowaną przez Ellenberga i Muellera-Domboisa dla lądowych (głównie mezofitycznych) zbiorowisk roślin zielnych. Ustalając zakres opracowania, autorzy zdecydowali się uwzględnić wszelkie zbiorowiska trawiaste, kwalifikujące się ze względu na fizjonomię do tej kategorii zbiorowisk nieleśnych. „Bamboolands” — chociaż uformowane głównie przez trawy (bambusy) — odbiegają dość znacznie od typowych „grasslands”, tym niemniej z uwagi na ich skład gatunkowy zostały włączone do opracowania i ujęte w osobnym rozdziale książki. Pominięto natomiast zbiorowiska tundry.

Zasadnicza treść książki dzieli się na cztery rozdziały. Każdy zawiera kilka podrozdziałów napisanych przez różnych autorów i kończących się zestawieniem cytowanych w tekście publikacji.

Rozdział drugi obejmuje szczegółową charakterystykę klimatu i gleb na obszarach występowania rozmaitych formacji trawiastych poszczególnych kontynentów. Treścią kolejnego rozdziału są: przegląd, charakterystyka oraz rozmieszczenie, zarówno naturalnych, jak też antropogenicznych formacji i zbiorowisk

trawiastych w różnych częściach geobiosfery. Najobszerniejszy rozdział czwarty zawiera — kolejno — wiele zagadnień z zakresu autekologii dominujących w różnych typach „grasslands” gatunków, fitosocjologiczną klasyfikację, strukturę, dynamikę i produktywność zbiorowisk trawiastych, a także symulacyjne modele ich rozwoju i funkcjonowania. Ostatni rozdział, poświęcony w całości zbiorowiskom bambusowym, obejmuje opis fizjonomii i ekologii „bamboolands” w ścisłym nawiązaniu do warunków siedliskowych; omawia rozmieszczenie geograficzne oraz zmiany sukcesyjne tych zbiorowisk, a także prezentuje interesujące eksperymenty prowadzone na plantacjach bambusów w Japonii. Książka zamyka obszerny indeks przedmiotowy oraz indeks łacińskich nazw roślin. Niestety, przy nazwach roślin nie podano nazwisk ich autorów, podobnie zresztą brakuje ich przy nazwach syntaksonów.

Znakomita jest strona ilustracyjna książki. Składają się na nią: (1) bardzo starannie dobrane fotografie, pochodzące niemal ze wszystkich kontynentów Ziemi; w sposób żywy i plastyczny przedstawiają one fizjonomię i ogólny pokrój zbiorowisk trawiastych oraz ujęte z bliska wycinki roślinności i pojedyncze, szczególnie charakterystyczne gatunki; (2) mapy — klimatyczne, zasięgów zbiorowisk i zasięgów ważniejszych komponentów poszczególnych formacji; (3) instruktywne diagramy i wykresy, ułatwiające zrozumienie omawianych zależności i procesów ekologicznych; wreszcie (4) logiczne, czytelne zestawienia tabelaryczne. Książka wydana jest bardzo starannie, na doskonałym papierze kredowym, dzięki czemu jej studiowanie wiąże się z prawdziwym przeżyciem estetycznym.

Dzieło w zasadzie nie wymaga od czytelnika specjalistycznego przygotowania. Może więc służyć zarówno pracownikom naukowym, jak też studentom, zwłaszcza biologii, rolnictwa, częściowo także geografii.

Ewa Symonides